

Erkebiskop Welbys avgang og krise i Den engelske kirke

KRISE: Hadde Welby gått av da han fylte 68 den 6. januar i fjor, hadde det skjedd med fanfare og lovsang i Canterbury katedralen. Nå ble det en beskjed seremoni for en liten gruppe i et kapell i London.

TOR B JØRGENSEN,
biskop emeritus,
biskop i den lutheriske
kirken i Stor-Elverum
2016-2024

6. januar ble erkebiskop Justin Welbys siste dag på jobb. I en enkel seremoni knyttet til den daglige afersangen i Lambeth Palace i London la Welby bispesvoren på kapellets alter. Det var ingen storslått avskjed. Erkebiskopen gikk av mot sin vilje. Et år før hans planlagte avskjed ved fylte 70 år 6. januar 2026.

Avskjeden er et trist kapittel i Den engelske kirkes historie. Welby ble sett på som en forer da han ble vigset til Rowan Williams etterfølger i 2013. Med ledelseserfaring fra opprisset i britisk industri og forretningsverden. Han var kjent som en effektiv jorder og løsningsorientert leder, som stilte høye krav til etiske verdier, personlig integritet og fleksibilitet.

Det så lovende ut. Welby fikk ordningen med livsnådelige biskoper på plass. Han tilbrakte selv en konservativ, evangelisk og kjarnematisk tradisjon. Det ga han et nytt handlingsrom. Han var ikke redd for å kritisere politikere i verdenspoliti – også inn mot klassiske allierte som foran preger Sorbitanna, inn mot finansverdens praksiser og de velstående og (rase- og asyl)politikken. Han brukte prekestolen på en ny og utfordrende måte som da han talte mot regjeringens Rwanda-plan for asylsøkere påskan 2023. Innleggene hans i Parlaments overhus var mange. 26 biskoper utpekes til åndelige

Lorder og har sine her. De har gjort mye av seg under ledelse av Welby.

Mange har mislikt denne «venstrevridningen av kirken». Tittelen på hans fastetidbok (2016) sier mye om hans etiske bestemte åndelighet: «Dehroning Mammam» (Mammams dekonsering). Både bakgrunnen fra finansverdens indre strid og hans tidlige kirkekarriere som freds- og forsøningsmann ikke minst i Afrika, ga han en helt spesiell kompetanse på feltet. Jeg må si at jeg har vært ikke så lite imponert over hans mot og hans ryddelighet.

Overgrepsskandalen

Og så korn dronning Elisabeths død og begravelse, med påfølgende motakke av den nye kongen, Charles III, som kulminerte i den storslåtte kroningsseremonien i Westminster Abbey, nærmest en ordinasjonsliturgi for det nye kirkelege overhodet. I samarbeid med kongen investerte Welby mye tid og energi i en ny utforming av denne seremonien. Jeg høste han snakke om prosessen i et engere kirkeleg forum engang. Det var ganske betagende. Kongen og biskopen delte visjoner om en ny framtid for «den etablerte kirken» og det britiske felkulturelle samfunnet med sin kirkelege forankring. Hadde Welby gått av da han fylte 68 den 6. januar i fjor, hadde det skjedd med fanfare og lovsang i Canterbury katedralen. Nå ble det en beskjed seremoni for en liten gruppe i et kapell i London.

Det var rapporten til Keith Makin om overgrepsskandalen

til John Smyth som ble vendepunktet. John Smyth var en kjent advokat som sto opp for menneskerettigheter og kristne verdier i det offentlige rom. Han var i mange år leder av en spesiell type kirkelege sommerleirer for lovende unge gutter fra kjente kostskoler. I en evangelisk tradisjon ønsket han å skape lederpersonligheter. Metodene han brukte overfor noen utvalgte var imidlertid voldelige blant annet med kraftige slag med stikk. Kravet om hemmelighet var sterk – og den emosjonelle vangen tilsvarende. Mange ble odelagt for livet i Smyths fysisk-åndelige regime.

Welby deltok selv på et par av disse leirene etter at han var blitt overnevnt, uten å ha registrert den spesielle pedagogikken som ble brukt overfor noen utvalgte. Da det begynte å sive ut kunnskap om dette i den aller innerste sirkelen av statsråder, og Welby var ikke blant disse, ble Smyth anbefalt å forlate England for en stund. Han slo seg ned i Zimbabwe i 2018, og fortsatte sitt opplegg der. Til slutt måtte han reise videre, nå til Sør-Afrika.

Patriarkalske holdninger

I 2013 fikk endelig media nys om denne grusomme overgrepsskandalen. Og saken ble en blant flere ubehagelige overgrepssaker som kom til overflaten etter å ha vært dysset ned. Welby som ny erkebiskopen ble orientert. Han var tydelig på at kirken hadde mye oppgjør på dette feltet, og ivret for at regler og rutiner skulle strammes inn. Smyth-saken forsto Welby var under politietforskning og kirken måtte

TRIST – Avskjeden er et trist kapittel i Den engelske kirkes historie. Welby ble sett på som en forer da han ble vigset til Rowan Williams etterfølger i 2013. Med ledelseserfaring fra opprisset i britisk industri og forretningsverden, skilte Tor B Jørgensen. Foto: Richard Heathcote

avvente deres behandling. Mange reagerte på denne forklaringen. Og kritikken vokste. Så døde Smyth i 2018 og muligheten for en kriminalsak mot han forvart. Men ikke interessen for kirken håndtering av saken og ofrenes skjebne.

En uavhengig advokat, Keith Makin fikk året etter i oppdraget å lage en oversikt over denne tragiske historien. Welby hilse i utgangspunktet velkommen. Han mente han ikke hadde noe å frykte. Det tok imidlertid overraskende lang tid før rapporten var ferdig. Det var mange høytstående personer som kom under lupen. Rapporten er ikke bygget i lesning! Og Welby kommer ikke spesielt godt ut av historien.

Han vedgikk at han burde ha vært mer proaktiv, men mente han nå var bedre rustet til styrke arbeidet med å skape en ny kultur. Det var mange uenig i. Kravet om at han måtte trekke seg, tiltok raskt i styrke også innad i Den engelske kirke. Til og med en biskop stistet overraskende nok denne oppfordringen. Newcastle-biskopen, Helen Ann Hartley tok bladet fra munnen og viste til den patriarkalske og nedlatende holdning, hun mente begge de to erkebiskopene representerte.

Og nå åpnet slusene seg. Welbys motstandere fikk vind i setlene. En ting var de som hadde negative tilbakemeldinger på hans stadige politiske innspill.

Innad i kirken har han også uvenner blant annet fordi han ønsket en mer effektiv og sentralstyrt kirke. Og hans klare åndelige og teologiske interesser har styrt ansatte i viktige stillinger. Den engelske kirke har drevet i evangelisk retning. I dette landskapet har ett spørsmål kommet i forgrunnen. Anerkjennelsen av homofilt samliv.

Mellomtitel

Etter en lang intern samtaleprosess, har Welby beveget seg over mot anerkjennelse av homofilt rett til å kunne leve i anerkjente offentlige forhold. Det har gjort erkebiskopen ganske uspiselig i store deler av hans eget kirkeleg bakland. Ikke minst blant dem som han i utgangspunktet var på god fot med. Biskopene i de sterkt voksende kirkene i Afrika.

Det har vært spenningsfylt og kritisk gjennom flere år. Vi

merket det i forbindelse med den store Lambeth-konferansen i 2023. Mange biskoper fra det globale anglikanske fellesskapet ville ikke komme. Disse biskopkonferansene samles i utgangspunktet hvert tiende år, innkalt av erkebiskopen av Canterbury. Welby ønsket ingen åpen debatt. Det var merkelig å være til stede og føle på den strenge kontrollen han hadde. Var det klokt, undret nok mange observatører? Hadde det ikke vært bedre med en ærlig samtale? Nå vil vi far aldri få vite om Welby ville ha nådd sitt mål om å holde den anglikanske kirkefamilien sammen.

Den som etter flere måneders, ganske hektet nominasjonsprosess, til slutt blir utnevnt av kong Charles en gang ut på høsten til Welbys etterfølger, vil få en umulig oppgave. I utgangspunktet er det av de sittende biskopene. Kanskje kunne den andre britiske erkebiskopen, Stephen

Cottrill 1691 i York, ha vært en naturlig overgangsfigur. Han er nå selv under press i håndteringen av tidligere overgrepssaker. Uansett er utfordringene enorme, både innad i kirken, men også utad i det offentlige rom.

I hva som skjer i Den engelske kirke angår også. Den norske kirke. Vi har del i et helt spesielt fellesskap mellom de anglikanske kirkene på de britiske øyer og lutherske kirker i de nordiske land. Forhandlingene om avtalen ble holdt i den finske byen Porvoo/Borgå. Derav avtalens navn. Den ble formelt underskrevet i 1896. I dette fellesskapet har kirkerne lovet å be for hverandre.

Den engelske kirke og valget av ny erkebiskop ble vært et viktig brennende gjennom det nye året – og la oss ikke glemme Justin Welby som ble rammet så hardt av manglende dømmekraft og av sterke kirkelege og politiske motkrefter.

BLI EN KRONIKK OR DEBATT • Kronikk: Maks 6.000 tegn. Hovedinnlegg: Maks 3.500 tegn. Innlegg og replikk: 1.800-2.200 tegn. NB: Alle må inkludere mellomrom. • Vi foretrekker det innlegg på e-post. • Innlegg må signeres med fullt navn og presentasjon av forfatteren. Oppgi adresse og telefon. Legg gjerne ved bilde av deg selv til kronikk og hovedinnlegg. • Kommentarer må merkes med «debatt». • Redaksjonen forbeholder seg rett til å forkorte. • Innlegg må ikke returneres. • Vårt Land beringer seg innen til å anklare og tar all stuff i avsnitt elektronisk form i Vårt Lands eget arkiv eller andre databaser. Vårt Land er ansvarlig med. Stoffet kan også finnes tilgjengelig på Vårt Lands internettsider. • Politisk redaktør er Bent Kubberg og debattleder Kristine Hæggen Gjørvang.